

เยาวชนเป็นสื่อประเภทหนึ่งในการถ่ายทอดเทคโนโลยีไปสู่ประชาชนชนบท

โดย

นายนิรันดร์ จงวุฒิเวศย์

กองพัฒนาเยาวชน กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย กท.2

เรื่องย่อ

สัมมุติฐาน

"เยาวชนเป็นจุดเริ่มต้นแห่งความเจริญและการเปลี่ยนแปลงของมนุษยชาติ"

หลักการ

การถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมไปสู่เยาวชนในลักษณะกลุ่มนั้น มักจะได้รับการตอบสนอง (คือรับไปปฏิบัติ) มากกว่าบุคคลในวัยอื่น ๆ เพราะเยาวชนมีความกล้าและความเสี่ยงมากกว่า

ขณะที่กลุ่มเยาวชนนำไปปฏิบัตินั้น มักจะอยู่ในความสนใจของผู้ปกครองหรือผู้ที่เกี่ยวข้องและเมื่อกลุ่มเยาวชนปฏิบัติได้ผลก็จะเป็นการเพิ่มความกล้าและลดความเสี่ยงในหมู่ประชาชนทั่วไป ทำให้เกิดการถ่ายทอดเทคโนโลยีไปสู่ประชาชนกว้างขวาง และแพร่หลายในเวลาอันรวดเร็วขึ้น

การพัฒนาชุมชน - ฉบับว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสังคม *

คำนำ

การพัฒนาชุมชนเป็นแนวทางหนึ่งของการพัฒนา (ประเทศชาติ) การพัฒนาเป็นการเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรมนั้นโดยธรรมชาติแล้วมี 3 กระบวนการ คือ

1. กระบวนการที่มีลักษณะอนุรักษ์ คือ พยายามธำรงรักษาค่านิยม ธรรมเนียมปฏิบัติ แนวความคิด ลัทธิหรือสิ่งที่ดีมีประโยชน์ (ตามที่คนในสังคมคิดเห็นและรู้สึกในขณะนั้น) ให้คงอยู่ต่อไป

2. กระบวนการที่มีลักษณะวิวัฒนาการ คือ พยายามปรับปรุงค่านิยม ธรรมเนียมปฏิบัติ แนวความคิด ลัทธิหรือสิ่งที่ไม่ค่อยดี ไม่ค่อยมีประโยชน์ (ตามที่คนในสังคมคิดเห็นและรู้สึกในขณะนั้น) ให้ค่อย ๆ ดีขึ้น มีประโยชน์ใช้สอยมากขึ้น

3. กระบวนการที่มีลักษณะปฏิวัติ คือ พยายามเปลี่ยนแปลงค่านิยม ธรรมเนียมปฏิบัติ แนวความคิด ลัทธิหรือสิ่งที่ไม่ดี ไม่มีประโยชน์ (ตามที่คนในสังคมคิดเห็นและรู้สึกในขณะนั้น) โดยการยกเลิก ไม้ให้ ขจัดทิ้งไป ด้วยการแนะนำ ริเริ่ม ค่านิยม ธรรมเนียมปฏิบัติ แนวความคิด ลัทธิหรือสิ่งประดิษฐ์คิดค้นขึ้นใหม่และนำมาใช้แทนที่สิ่งเก่าที่ถูกยกเลิกไป

สิ่งประดิษฐ์คิดค้นขึ้นใหม่เพื่อแนะนำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนี้ ไม่ว่าจะ เป็นค่านิยม ธรรมเนียมปฏิบัติ แนวความคิด ลัทธิหรือสิ่งของนี้ขอเรียกว่า "นวัตกรรม"

* เป็นเอกสารที่ใช้ประกอบการบรรยาย เรื่อง เยาวชนเป็นสื่อประเภทหนึ่งในการถ่ายทอดเทคโนโลยีไปสู่ประชาชนชนบท

การเปลี่ยนแปลงสังคม

โดยปกติ นักพัฒนาชุมชน จะดำเนินการพัฒนาทั้งด้านการบำรุงรักษาส่งหรือส่วนที่ทิ้งงามให้คงอยู่ ด้านการปรับปรุงส่งหรือส่วนที่พอใช้ได้ให้ดีขึ้น และด้านการเปลี่ยนแปลงส่งหรือส่วนที่ไม่ดีเป็นอุปสรรคโดยใช้ "นวัตกรรม" แทนที่ส่งหรือส่วนเก่าที่ไม่ดี

แต่ในสังคมที่กำลังพัฒนาหรือต้องมีการพัฒนาเพื่อความอยู่รอด เช่น ชนบทนั้น นักพัฒนาชุมชนมักจะดำเนินการพัฒนาโดยการนำ "นวัตกรรม" ไปสู่ประชาชนในสังคม (ชนบท) เป็นส่วนใหญ่ การแนะนำ "นวัตกรรม" ให้แก่ประชาชนโดยเฉพาะชาวชนบทนั้นมักจะประสบปัญหาคือ ถูกปฏิเสธมากกว่ายอมรับ

ฉะนั้น การทำให้ประชาชนยอมรับ "นวัตกรรม" การเปลี่ยนแปลงจึงเป็นจุดแตกหักในอาชีพพัฒนาของนักพัฒนาชุมชน

บทเรียนจากประสบการณ์

บทที่ 1 การยอมรับหรือปฏิเสธ "นวัตกรรม" ขึ้นอยู่กับความคล้ายคลึงหรือคุ้นเคยและการเข้ากันได้เหมาะสมกับสังคมวัฒนธรรมนั้น

- 1.1 "นวัตกรรม" หนึ่ง ๆ จะได้รับการยอมรับ ถ้า "นวัตกรรม" นั้นคล้ายคลึงกับวัฒนธรรมที่เป็นอยู่
- 1.2 "นวัตกรรม" หนึ่ง ๆ จะได้รับการยอมรับ ถ้า "นวัตกรรม" นั้นเข้ากันได้เหมาะสมกับสภาพอันลึกลับซับซ้อนของวัฒนธรรมที่เป็นอยู่
- 1.3 "นวัตกรรม" หนึ่ง ๆ จะได้รับการยอมรับ ถ้า "นวัตกรรม" นั้น ไม่ขัดแย้งกับรูปแบบหรือลักษณะของวัฒนธรรมที่เป็นอยู่

- 1.4 "นวกกรรม" หนึ่ง ๆ จะได้รับการยอมรับ ถ้า "นวกกรรม" นั้น ไม่เป็นที่คุ้นเคย และถูกแนะนำ สอนในลักษณะที่ไม่เป็นที่คุ้นเคย
- 1.5 ความคล้ายคลึง หรือการเข้ากันได้เหมาะสม อย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียว นั้น โดยปกติไม่ใช่เหตุผลที่เพียงพอในการยอมรับ ("นวกกรรม")

บทที่ 2 การยอมรับหรือการปฏิเสธ "นวกกรรม" ขึ้นอยู่กับว่า "นวกกรรม" นั้น ใช้ได้ และเป็นที่ยอมรับได้

- 2.1 "นวกกรรม" หนึ่ง ๆ มีแนวโน้มจะได้รับการยอมรับ ถ้า "นวกกรรม" นั้น นำมาใช้ ปฏิบัติได้ และเป็นที่ยอมรับได้

บทที่ 3 การยอมรับหรือการปฏิเสธ "นวกกรรม" ขึ้นอยู่กับความพึงพอใจหรือรางวัลตอบแทนที่จะได้รับ

- 3.1 "นวกกรรม" หนึ่ง ๆ จะได้รับการยอมรับ ถ้าเป็นที่พึงพอใจหรือมีรางวัลตอบแทน
- 3.2 "นวกกรรม" หนึ่ง ๆ จะได้รับการยอมรับ ถ้าเป็นที่พึงพอใจและสิ่งเก่าที่ถูกทดแทน หรือแทนที่ให้น่าพึงพอใจน้อยกว่า
- 3.3 "นวกกรรม" หนึ่ง ๆ จะได้รับการยอมรับหรือการปฏิเสธขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจ เกี่ยวกับประโยชน์ใช้สอยเมื่อเปรียบเทียบกับวัฒนธรรมที่เป็นอยู่
- 3.4 การเปลี่ยนแปลงเกิดจากการมีหลักฐานว่าสิ่งของหรือการปฏิบัตินั้นมีประโยชน์
- 3.5 "นวกกรรม" หนึ่ง ๆ จะได้รับการยอมรับ ถ้า "นวกกรรม" นั้นเพิ่มเกียรติภูมิให้แก่ผู้ยอมรับ
- 3.6 "นวกกรรม" หนึ่ง ๆ จะได้รับการยอมรับโดยทั่วไปในสังคมหนึ่ง ถ้าในตอนแรก เริ่ม "นวกกรรม" นั้นเป็นที่ยอมรับของบุคคลที่มีเกียรติภูมิสูง ในสังคม

- 3.7 กลุ่มบุคคลที่มีการติดต่อสัมพันธ์กันจะมี เกียรติภูมิสัมพันธ์กัน เกียรติภูมิสัมพันธ์กัน นี้เป็นผลให้เกิดการยืม "นวักรรม" กันโดยตรงระหว่างกลุ่ม
- 3.8 ความสัมพันธ์ทาง เกียรติภูมิไม่ใช่ เหตุผลเพียงพอสำหรับการยอมรับ หรือการ ปฏิเสธ "นวักรรม"

บทที่ 4 การยอมรับหรือการปฏิเสธ "นวักรรม" ทิศทางของการเปลี่ยนแปลง และ ผลของการยอมรับนั้นขึ้นอยู่กับสภาวะทางสังคม กลุ่ม และความสัมพันธ์ทางรูปแบบเครือญาติ

- 4.1 คุณลักษณะของชวามานีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลง
- 4.2 ความสัมพันธ์ทางเครือญาติแบบประเพณีนิยม ระหว่างพันธระซึ่งมีต่อกัน ดัง เช่น ที่พบในสังคมที่ประกอบด้วยครอบครัวขยายและกลุ่มเครือญาติขนาดใหญ่ นั้นก็ดกกัน การเปลี่ยนแปลง
- 4.3 ชนชั้นที่แตกต่างกันทางสังคมในสังคมหนึ่งมีปฏิกริยา และการดัดแปลงวิถีของการ เปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ต่างกัน
- 4.4 เยาวชนนิยมชมชอบการเปลี่ยนแปลง
- 4.5 "นวักรรม" อาจถูกต่อต้านโดยกลุ่มหรือพวกที่กลัวการสูญเสียอำนาจ ความมั่นคง หรือเกียรติภูมิ ถ้าหาก "นวักรรม" นั้นเป็นที่ยอมรับ
- 4.6 ผู้อพยพไปสู่สภาพแวดล้อมที่มีพื้นฐานและวัฒนธรรมใหม่จะยืม (ยอมรับวัฒนธรรม ความคิด และการปฏิบัติ) จากกลุ่มท้องถิ่นอย่างกว้างขวางมากกว่าที่กลุ่มท้องถิ่น จะยืมจากผู้อพยพมาใหม่

บทที่ 5 การเปลี่ยนแปลงขึ้นอยู่กับปริมาณของกลุ่มประชากรที่มีความสัมพันธ์กันอย่าง ใกล้ชิดในสังคม ความสัมพันธ์กันอย่างเข้มแข็งมีได้ขึ้นอยู่กับ การติดต่อกันโดยตรงอย่างใกล้ชิด ซึ่ง น่าจะขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นด้วย เช่น ความรู้ และการสื่อสารเกี่ยวกับสังคมโดยทางบันทึกหรือทางวาจา

5.1 การเปลี่ยนแปลงทางสังคม - วัฒนธรรม เกิดจากการลดหรือเพิ่มปริมาณของกลุ่มบุคคลที่มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด

5.2 การเพิ่มปริมาณของกลุ่มบุคคลที่มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดนั้น มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงที่คาดการณ์ได้ในส่วนต่าง ๆ ของสังคม - วัฒนธรรม เช่น การทวิจำนวนของผู้มีวิชาชีพ/อาชีพเดียวกัน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในองค์กรทางสังคม การเพิ่มปริมาณกลุ่มบุคคลที่มีความสัมพันธ์กันดังกล่าวทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และการเพิ่มปริมาณกลุ่มบุคคลดังกล่าวทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความเชื่อและความรู้สึก

บทที่ 6 การเปลี่ยนแปลงที่มีศักยภาพที่จะเกิดขึ้นนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออัตราการเริ่มและแพร่ขยายในระบบสังคมใดโดยเฉพาะ

6.1 การเปลี่ยนแปลงที่มีศักยภาพที่เกิดจากหน่วยหรือสิ่งที่อยู่ภายนอกวัฒนธรรมนั้น เช่น สภาพทางภูมิศาสตร์ อินทรีย์ทางชีววิทยา ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางสภาพแวดล้อมและทางชีววิทยา และปัจจัยทางจำนวนประชากร มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง

6.2 การต่อต้านหรือการปฏิเสธการเปลี่ยนแปลงอาจได้รับอิทธิพลจากหน่วยภายนอกวัฒนธรรมนั้น เช่น อินทรีย์ทางชีววิทยา ปัจจัยทางประชากรศาสตร์ และความไม่คล้ายคลึงกันทางสภาพแวดล้อมเป็นปัจจัยที่จำกัดการเปลี่ยนแปลง

บทที่ 7 ว่าด้วยอัตราการเปลี่ยนแปลง ปัจจัยที่ทำให้อัตราแตกต่างกันและการไปด้วยกันได้ของอัตราที่ต่างกัน

7.1 ปัจจัยทางสังคม - วัฒนธรรม มีอิทธิพลต่ออัตราการเปลี่ยนแปลง

7.2 การเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและกว้างขวางมีแนวโน้มที่จะเกิดควบคู่กับความไม่เป็นระเบียบทางสังคม

- 7.3 การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเป็นเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
- 7.4 ภายใต้เงื่อนไขเฉพาะบางอย่าง การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนั้น หลีกเลี่ยงการก่อให้เกิดความไม่เป็นระเบียบทางสังคม

บทที่ 8 ว่าด้วยความยั่งยืนและไม่ยั่งยืนขององค์ประกอบต่าง ๆ ทางวัฒนธรรม

- 8.1 พฤติกรรมและความเชื่อทาง วัฒนธรรม ซึ่งฝังแน่นตั้งแต่แรกเกิด และวัยเด็ก จะยั่งยืนมั่นคงที่สุดในสถานการณ์เดียวกัน
- 8.2 สิ่งที่ได้เรียนรู้ตามประเพณีในภายหลัง (ภายหลังจากวัยเด็ก) จะยั่งยืนในคงที่ที่สุดในสถานการณ์เดียวกัน
- 8.3 บางลักษณะทาง วัฒนธรรมมีความยั่งยืนมั่นคงกว่า เช่น ก. ความจำเป็นที่ต้องสร้างลักษณะนิสัยในการกิน ชีวถ่าย การปรุงและการรับประทานอาหาร การสื่อสารติดต่อ การสัมพันธ์กัน การรักษาสถานภาพแห่งเกียรติภูมิ ความมั่นคงทางทรัพย์สินและอุดมการณ์ เป็นต้น ข. โครงสร้างวัฒนธรรมจะยั่งยืนกว่าเนื้อหา ค. ถ้าการปฏิบัติหรือลักษณะการนั้นผสมกลมกลืนกับรูปแบบส่วนรวม ระบบความคิดและอารมณ์แล้ว การปฏิบัตินั้นจะยั่งยืน
- 8.4 บางส่วนทาง วัฒนธรรมจะอดทนได้ เช่น วิธีการบรรลุถึงคำนิยมและจุดหมาย พฤติกรรมและบุคคลิกที่พึงประสงค์ หรือวัฒนธรรมส่วนที่คาดว่าจะเปลี่ยนแปลง หรือส่วนที่ไม่สำคัญ หรือลักษณะการทางรูปธรรมจะเปลี่ยนง่ายกว่าทางนามธรรม

บทที่ 9 การยอมรับหรือการปฏิเสธ "นวกรรม" และการโน้มเอียงที่จะเปลี่ยนแปลงนั้นขึ้นอยู่กับคุณภาพทาง วัฒนธรรม สังคม และโครงสร้าง

- 9.1 คุณภาพต่าง ๆ ทางระบบสังคม และวัฒนธรรม มีอิทธิพลที่แน่นอนต่อการยอมรับ "นวกรรม" เช่น วัฒนธรรมที่ยืดหยุ่นจะยอมรับ "นวกรรม" มากกว่าวัฒนธรรมที่

เข้มงวด ระบบสังคมมีช่องทางที่แตกต่างกันในการรับการเปลี่ยนแปลง โครงสร้างบุคคลิกภาพมีอิทธิพลต่อการยอมรับ "นวกรรม" ความเชื่อและพฤติกรรมตามรูปแบบประเทศนิยม อาจเป็นอุปสรรคหรือสนับสนุน "นวกรรม" ความล่งสัยในรัฐบาลเป็นอุปสรรคต่อการยอมรับ "นวกรรม"

9.2 คุณภาพต่าง ๆ ของวัฒนธรรมและระบบสังคม มีอิทธิพลที่แน่นอนต่อความโน้มเอียงที่จะเปลี่ยนแปลง

9.2.1 การหมุนเวียนและการบริหารความคิดในวัฒนธรรม อาจกีดกันหรือเกื้อหนุนการเปลี่ยนแปลง

9.2.2 ลักษณะบางอย่างทางวัฒนธรรมมีอิทธิพลที่แน่นอน ต่อความโน้มเอียงที่จะเปลี่ยนแปลงของ วัฒนธรรมไปสู่เศรษฐกิจเงินตรา พร้อมกับการเข้ามาของอุตสาหกรรม

9.3 การเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างบุคคลิกภาพพื้นฐานเป็นไปในอัตราเฉพาะ

บทที่ 10 การเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นในรูปแบบ ความหมาย การใช้และการหน้าที่ของ "นวกรรม" หนึ่ง ภายหลังจากเป็นที่ยอมรับ

เมื่อ "นวกรรม" หนึ่ง ๆ เป็นที่ยอมรับ "นวกรรม" นั้น มักจะได้รับการเปลี่ยนแปลง เช่น เปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมเข้ากับระบบวัฒนธรรมที่ยอมรับ หรือเปลี่ยนแปลงทางการกระทำตามองค์ประกอบต่าง ๆ ทางวัฒนธรรม

บทที่ 11 การเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นอีกภายหลังการยอมรับ "นวกรรม" หนึ่ง

11.1 การยอมรับ "นวกรรม" หนึ่ง แล้วมักจะติดตามมาด้วยการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ อีก

11.2 การยอมรับ "นวกรรม" หนึ่ง แล้วไม่จำเป็นที่จะต้องตามคิดด้วยการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ อีก

บทที่ 12 ว่าด้วยบทบาททางปัจเจกบุคคล หรือบุคคลิกภาพแต่ละบุคคลที่มีต่อการเปลี่ยนแปลง

- 12.1 "นวัตรรม" หนึ่ง เป็นที่ยอมรับ ถ้า "นวัตรรม" นั้น ไม่ขัดแย้งกับค่านิยมของบุคคลแต่ละคน
- 12.2 การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญเป็นเหตุให้เกิดความตึงเครียดในบุคคล ความตึงเครียดจะบังคับการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่มุ่งลดความตึงเครียด บุคคลนั้นจะอยู่ในภาวะที่ถอยถอยกระวนกระวายจนกว่าความตึงเครียดจะคลี่คลาย อาจคาดหมายผลที่เกิดขึ้นในระหว่างนั้นได้ดังนี้
 - 12.2.1 การเปลี่ยนแปลงก่อให้เกิดความตึงเครียด
 - 12.2.2 ความตึงเครียดที่ไม่ได้คลี่คลายจะสร้างควมกระวนกระวายที่ถอยถอย
 - 12.2.3 ความที่ถอยถอยกระวนกระวายที่เกิดขึ้นบ่อยๆ จะมีผลต่อการปรับตัวและอาจเป็นอุปสรรคต่อการเปลี่ยนแปลง
- 12.3 การเปลี่ยนแปลงในบุคคลเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงในกลุ่ม
- 12.4 การเปลี่ยนแปลงบุคคลิกภาพจะเกิดภายหลังการเปลี่ยนแปลงสังคม

บทที่ 13 ว่าด้วยเทคนิคและแรงจูงใจ ซึ่งผู้นำการเปลี่ยนแปลงอาจนำไปใช้ในการนำ "นวัตรรม" ไปสู่ประชาชน

- 13.1 "นวัตรรม" หนึ่ง จะได้รับการยอมรับ ถ้าประชาชนเป้าหมายมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินการ
- 13.2 "นวัตรรม" หนึ่ง จะได้รับการยอมรับ ถ้า "นวัตรรม" นั้น ถูกตีความหมายโดยประชาชนเป้าหมายในด้านความคล้ายคลึง - ความคุ้นเคย

- 13.3 การแข่งขันอาจเกิดกุล "นวกกรรม" เมื่อผู้ทำการเปลี่ยนแปลงนำไปใช้
- 13.4 ผู้ทำการเปลี่ยนแปลงซึ่งได้รับเกียรติภูมิสูง มักจะได้รับความสำเร็จในการริเริ่ม
แนะนำ "นวกกรรม" สู่ประชาชน
- 13.5 เพื่อประโยชน์สูงสุด การสื่อสารระหว่างผู้ทำการเปลี่ยนแปลงกับประชาชน เป้า
หมายคงเป็นลักษณะใกล้ชิดซึ่งกัน
- 13.6 ถ้าผู้ทำการเปลี่ยนแปลงมาจากวัฒนธรรมอื่น การเปลี่ยนแปลงจะประสบความสำเร็จ
สำเร็จหากเขาเป็นผู้แทนจากวัฒนธรรมอื่นแต่เพียงผู้เดียวในสังคมนั้น
- 13.7 ผู้ทำการเปลี่ยนแปลงควรจะใช้วิธีการต่าง ๆ กัน ซึ่งผลกระทบโดยตรงหรือ
โดยอ้อมต่อบุคคล
- 13.8 ผู้ทำการเปลี่ยนแปลงอาจใช้เทคนิคและแรงสูงใจให้เปลี่ยนแปลงดังนี้ เช่น ชี
ให้เห็นประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สร้างความพึงพอใจ ย้ำว่าเป็นสิ่งต้องห้าม
หลอกล่อด้วยการเล่น ใช้อำนาจบารมีโน้มน้าว เป็นต้น

หมายเหตุท้ายบท

บทเรียนจากประสบการณ์นี้ สรุปลงจากการสำรวจวิจัยเอกสารเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง
สังคมวัฒนธรรม การใช้ภาษาในการเรียบเรียงครั้งนี้ค่อนข้างจะ "วิบัติ" อ่านเข้าใจยาก เพราะ
ไม่มีเวลาเพียงพอในการขัดเกลาสำนวนให้ถูกต้องเหมาะสม